

نقش عوامل اجتماعی در تبیین رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر اندیمشک (با تأکید بر امنیت اجتماعی)*

اسحق ارجمند سیاهپوش^۱

ابوالقاسم حیدرآبادی^۲

بهاره ارجمند سیاهپوش^۳

چکیده

هدف اصلی در این پژوهش بررسی نقش عوامل اجتماعی در تبیین رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر اندیمشک (با تأکید بر امنیت اجتماعی) می‌باشد. روش تحقیق، پیمایشی بوده و با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه ۳۰۰ نفر تعیین گردید. با روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای و تصادفی سیستماتیک نمونه‌ها انتخاب و اطلاعات لازم با تکنیک پرسشنامه جمع‌آوری گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون آنالیز واریانس و همچنین رگرسیون چندمتغیره و تحلیل مسیر و استفاده از نرم افزار SPSS صورت گرفته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین میزان رفتارهای وندالیستی با متغیرهای میزان رضایت اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، میزان انسجام و همبستگی اجتماعی و نیازهای امنیتی رابطه منفی و معکوسی وجود دارد. بین متغیرهای ناکافی بودن ابزارهای تأمین امنیت و پایگاه اقتصادی اجتماعی با میزان رفتارهای وندالیستی رابطه معناداری وجود ندارد. تحلیل رگرسیون نشانگر آن است که متغیرهای مستقل ۲۴/۸ درصد از تغییرات میزان وندالیسم را تبیین نموده و بیشترین تأثیر را به ترتیب متغیرهای میزان رضایت اجتماعی و میزان انسجام و همبستگی اجتماعی داشته‌اند.

کلیدواژه: وندالیسم، میزان رضایت اجتماعی، میزان انسجام و همبستگی اجتماعی، نیازهای امنیتی، احساس امنیت اجتماعی و پایگاه اقتصادی اجتماعی.

* تاریخ وصول: ۹۱/۹/۱۰ تاریخ پذیرش: ۹۱/۱۲/۱۵

۱- استادیار جامعه‌شناسی و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اندیمشک e.arjmand@yahoo.com

۲- استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل heidarabadi1977@yahoo.com

۳- کارشناس ارشد علوم تربیتی دانشگاه پیام نور دزفول

۱- مقدمه و طرح مسأله

وندالیسم یا خرابکاری‌های شهری یکی از مشکلات و معضلات جوامع شهری به‌ویژه در حاشیه آنهاست که همگام با رشد و توسعه شتابزده شهر و درونی‌نشدن فرهنگ شهرنشینی در بین جوامع مختلف به وجود آمده است. خرابکاری‌های شهری از جمله انحرافات یا آشفتگی‌های اجتماعی هستند که در آن افراد سعی دارند نیازها، هیجانات و احساسات درونی خود را به شیوه‌ای بروز دهند و با در دسترس نبودن روش مناسب به رفتارهای نابهنجار روی می‌آورند. در واقع، وندالیسم نوعی انحراف رفتاری است که با انتظارات جامعه منطبق و سازگار نیست و عموماً زمانی رخ می‌دهد که فرد یا گروهی معیارهای جامعه را رعایت نکنند. اصطلاح وندال بیشتر به کسانی اطلاق می‌شود که با حالت اعتراض به دلایل مختلف دست به تخریب می‌زنند. خرابکاری چالشی عمومی و در حال افزایش می‌باشد. برای شناخت انحرافات در ابتدا باید ساخت و ماهیت مفاهیم اخلاقی جامعه را بررسی کرد و کیفیت اخلاق جامعه را در وهله نخست باید از مشاهدات فرد و طرز تلقی او از اعمال و کنش‌های دیگران جستجو کرد (صفری شالی، ۱۳۸۴: ۲۳). انحرافات و کجروی، نظم اجتماعی را مختل نموده و مشکلات متعددی برای جامعه بوجود می‌آورد. جامعه‌شناسان مطالعات زیادی درباره رفتار منحرف انجام داده‌اند از قبیل گروه‌های پرخاشگر، الکلیسم، اعتیاد به مواد مخدر، قمار، روسپیگری، جنایت توسط بزرگسالان و بزهکاری نوجوانان، که همگی دلالت بر تأیید قضیه فوق دارند. رفتار منحرف بعنوان یک مسأله اجتماعی جدی است. از کلمه «منحرف» چنین بر می‌آید که بیشتر افراد جامعه، این نوع رفتار را تقبیح کرده و بدان دست نمی‌زنند. در حقیقت تقبیح نصیب کسانی می‌شود که در حین انجام آن گرفتار می‌شوند. به علاوه تمام گروه‌ها در یک جامعه در مورد چگونگی رفتار منحرف با یکدیگر توافق ندارند (کارولین، ۱۳۵۳: ۷۵).

امروزه مسأله بزهکاری و آسیب‌های اجتماعی در کنار دیگر معضلات اجتماعی به یکی از منابع ظهور و گسترش ناامنی در بین مردم تبدیل شده است. با توجه به این مطالب در این پژوهش سعی بر آن شده که نقش عوامل اجتماعی با تأکید بر امنیت اجتماعی و تأثیر آن در رفتارهای وندالیستی پیشگیری از انحرافات اجتماعی و به خصوص رفتارهای وندالیستی مورد بررسی قرار گیرد. لذا نخست مفهوم امنیت اجتماعی و سپس مفهوم و ماهیت انحرافات اجتماعی و وندالیسم و نهایتاً رابطه بین آنها مورد مطالعه قرار می‌گیرد. گسترش برخی از انحرافات اجتماعی نظیر خرابکاری، رفتارهای خشونت‌آمیز در بین جوانان و غیره موجب شد تا تبیین بزهکاری جوانان و کشف عوامل مؤثر بر رفتار بزهکارانه در کانون توجه جامعه‌شناسی انحرافات قرار گیرد. انگیزه‌های جوانان از رفتار بزهکارانه با دلایل و انگیزه‌های بزرگسالان از رفتار مجرمانه متفاوت

است (احمدی، ۱۳۸۴: ۱۵۴). علیرغم گستردگی معانی وندالیسم، در پژوهش حاضر این واژه در معنای محدود آن به کار رفته و صرفاً به آن دسته از رفتارهای وندالیستی اشاره دارد که در حوزه مدرسه رخ می‌دهد. مدارس، هدف درجه اول رفتارهای وندالیستی است (فاطمی، ۱۳۸۷: ۱). در بحث وندالیسم در مدارس، فقط ساختمان‌ها اهداف صرف وندالیسم نیستند بلکه اسباب و اثاثیه‌های آنها و تجهیزانشان نیز طعمه آنها هستند (sadler، ۲۰۰۷: ۵۳۷).

۲- مبانی نظری

هر تحقیق به یک چارچوب و مبانی نظری نیاز دارد. چارچوب نظری، مبنایی است که فرد پژوهشگر بر اساس آن درباره روابط بین متغیرها و عواملی که در ایجاد مسأله مهم تشخیص داده شده‌اند فرضیه‌سازی می‌کند. چارچوب نظری مبنایی است که تمام تحقیق بر روی آن استوار می‌گردد، یک شبکه منطقی، توسعه یافته، توصیف شده و کامل بین متغیرهایی است که از طریق فرآیندهایی مانند مصاحبه، مشاهده، بررسی ادبیات موضوع و پیشینه تحقیق تهیه می‌شود (خاکی، ۱۳۸۴: ۶۳-۵۹). در این قسمت ابتدا به تحقیقات انجام شده در داخل و خارج از کشور پرداخته شده و در ادامه تئوری‌ها و دیدگاه‌های جامعه‌شناسی و چارچوب نظری مرتبط با امنیت اجتماعی و رفتارهای وندالیستی بیان می‌شود.

در تحقیقات داخلی بیشتر به رابطه بین عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی با میزان رفتارهای وندالیستی پرداخته شده است. شکری (۱۳۷۶) به برخی عوامل فردی از جمله سن، جنس، قدرت، ژنتیک و غیره. عوامل روانی از قبیل ترس، خودپسندی، نفرت و غیره. عوامل محیطی از جمله خانواده نابسامان، طلاق، بیکاری، کمبود محبت در بروز انحرافات اجتماعی توجه دارد. منظمی-تبار (۱۳۸۵) به بررسی نقش مشارکت مردمی در تقویت امنیت اجتماعی پرداخت. وی به متغیرهایی مانند نظم و انسجام اجتماعی، افزایش تعهد و اعتماد اجتماعی، قبول مسئولیت، افزایش امنیت، افزایش مقبولیت اجتماعی توجه می‌کند. عبدی و دیگران (۱۳۸۷) امنیت اجتماعی و احساس امنیت مردم، کاهش جرایم، رضایت مردم، مشارکت مردم، قانون‌پذیری مردم را بررسی نموده‌اند. سفیری (۱۳۸۷) امنیت اجتماعی، مشارکت اجتماعی و احساس امنیت را بررسی نموده است. آرمان مهر (۱۳۸۷) به رابطه بین تعهد تحصیلی و بزهکاری می‌پردازد. هزارجریبی و صفری شالی (۱۳۸۸) تأثیر متغیرهای احساس تعلق به خانواده، پابندی دینی، ارضاء نیازهای عاطفی و رضایت از زندگی را بر روی انحراف‌های اجتماعی می‌سنجند. صالح (۱۳۸۹) به بررسی نظری موضوع گسترش مفهوم امنیت: هویت و امنیت اجتماعی پرداخته است. شیرخانی (۱۳۹۰) و حیدرآبادی، رازقی و شیرخانی (۱۳۹۱) به رابطه بین آنومی، همبستگی اجتماعی و کنترل اجتماعی بر رفتارهای وندالیستی

تأکید دارند.

در تحقیقات خارجی جب (۲۰۰۹) معتقد است که پیوندهای محکم اجتماعی مانع انحراف می‌شوند، در حالی که پیوندهای ضعیف انعطاف پذیری کمتری نسبت به انحراف دارند. به عبارت دیگر هر چه انسجام و همبستگی بیشتر باشد، میزان انحرافات کمتر است. لونسترین (۲۰۰۰) نشان می‌دهد که عدم وجود پدر در خانواده و یا وجود ناپدیری در خانواده، بیش از عدم وجود مادر، در میزان بزهکاری و خرابکاری فرزندان موثر است. مایر و دیگران (۲۰۰۲) نشان می‌دهند که محیط مدرسه و نوع برخورد مسئولین آن با دانش‌آموزان، ارتباط مستقیمی با رفتار خرابکارانه آنها دارد. با افزایش میزان تحصیلات، میزان رفتارهای خرابکارانه نوجوانان کاهش می‌یابد. لایندستروم و همکاران (۲۰۰۳) به تأثیر سرمایه اجتماعی و عوامل فردی و میزان مشارکت اجتماعی بر احساس ناامنی اعتقاد دارند. متانی و لوبووا (۲۰۰۴) به شهرنشینی، ارتقای امنیت و تغییر شرایط اجتماعی و فیزیکی در تبیین جرم و انحراف معتقد است.

هر کدام از نظریات و تئوری‌ها از دیدگاه خاصی به موضوع انحرافات اجتماعی توجه نموده و آن را تبیین می‌نمایند. با به کارگیری این نظریه‌ها سعی می‌شود تا با توجه به زمینه‌های تحقیق و جامعه مورد مطالعه چارچوب نظری خاصی را برای تحلیل میزان رفتارهای وندالیستی با تأکید بر امنیت اجتماعی تدوین نموده و با استخراج فرضیاتی، در حد امکان رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان را تبیین نمایند. در ادامه به بررسی نظریات مرتبط با موضوع و نحوه دستیابی به هر یک از فرضیات پرداخته می‌شود.

۱-۲- نظریه فشار اجتماعی

سؤال اصلی در نظریه فشار این است که چرا مردم کج رفتاری می‌کنند و پاسخ کلی این نظریه به این سؤال این است که عواملی در جامعه برخی مردم را تحت فشار قرار می‌دهند و آنان را مجبور به کج رفتاری می‌کنند (اگنیو، ۱۹۹۵). رابرت مرتن این فشار را ناشی از عدم توانایی شخص در دستیابی به اهداف مقبول اجتماعی می‌داند، آلبرت کوهن ناکامی در رسیدن به جایگاه بالا در جامعه را عامل فشار می‌شمارد و کلوارد والین عدم برخورداری اشخاص از فرصت‌های نامشروع برای نیل به هدف را واردکننده فشار بر افراد و راندن آنان به سوی کج رفتاری می‌داند (صدیق سروستانی، ۱۳۸۶: ۴۴).

۲-۲- نظریه کنترل اجتماعی

نظریه کنترل اجتماعی نیز در تحلیل و تبیین کج رفتاری‌های اجتماعی از نظریه‌های با نفوذ

حوزه جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی و جرم بوده است. این نظریه علت اصلی کج رفتاری را نبود کنترل اجتماعی می‌داند. فرض اصلی این است که همچنان که فروید گفته افراد به طور طبیعی تمایل به کج رفتاری دارند و اگر تحت کنترل قرار نگیرند چنین رفتار می‌کنند (رکلس، ۱۹۷۳: ۵۵-۵۷). و کج رفتاری اشخاص، بیش از آنکه ناشی از نیروهای محرک به سوی نابهنجاری باشد محصول عدم ممانعت است (نای، ۱۹۵۸: ۳-۹) این درست نقطه مقابل فرض نظریه‌های فشار و یادگیری است که کج رفتاری را ناشی از شرایط اجتماعی خاص (شکاف اهداف و ابزار مقبول اجتماعی و تجربه یادگیری از دیگران) می‌دانند. نظریه‌های یادگیری و فشار مستقیماً می‌پرسند که علت کج رفتاری چیست، اما نظریه کنترل اجتماعی مستقیماً می‌پرسد که علت هم‌نوایی چیست، زیرا آنچه موجب کج رفتاری است فقدان همان چیزی است که باعث هم‌نوایی می‌شود. پاسخی که به این سؤال مهم داده شده است این است که آنچه موجب هم‌نوایی می‌شود اعمال کنترل اجتماعی بر افراد است که جلوی کج رفتاری را می‌گیرد بنابراین فقدان یا ضعف کنترل اجتماعی علت اصلی کج رفتاری است (صدیق سروستانی، ۱۳۸۶: ۵۱).

در میان صاحب‌نظران تبیین‌های کنترل، می‌توان از تراویس هیرشی نام برد که پیدایش کج‌روی را معلول ضعف همبستگی در گروهها و نهادهای اجتماعی و نیز تضعیف اعتقادات و باورهای موجود در جامعه می‌شمرد. هیرشی به جای آنکه مانند دورکیم افراد را به عنوان منحرف یا منطبق ببیند، بر این باور بود که رفتار، بازتاب دهنده درجات مختلف اخلاقیات است. او چنین استدلال می‌کرد که قدرت هنجارهای درونی‌شده، آگاهی و تمایل برای تأیید، رفتار رایج را تشویق می‌کنند. او افراد را به عنوان افرادی دارای منافع شخصی و لذا آماده برای عمل به شکلی که بیشترین میزان سود را عاید سازد نگاه می‌کند جامعه به عنوان نوعی مانع درمورد آن رفتار عمل می‌کند و اگر این موانع سست شوند، رفتار خود-منفعتی ظاهر می‌گردد (ویلیامز، ۱۳۸۳: ۲۰۸).

جامعه یا گروهی که در میان اعضای آن وابستگی‌های متقابل و قوی، وجود داشته باشد، بیش از جامعه یا گروهی قادر به اعمال کنترل بر اعضای خود خواهد بود که اعضای آن بستگی محکمی با هم نداشته باشند. برای مثال او بر آن است «که هر چه همبستگی میان جوانان، والدین، بزرگسالان و همسالان بیشتر باشد، جوانان بیشتر علاقه‌مند و درگیر مدرسه و دیگر فعالیت‌های مقبول اجتماعی می‌شوند و هر چه بیشتر اعتقادات و جهان بینی مرسوم و مطلوب محیط اجتماعی را قبول کنند و به آن معتقد باشند، کمتر ممکن است کج‌رو و مجرم شوند (سلیمی، ۱۳۸۰: ۵۰۱). هیرشی معتقد است که چهار عنصر اصلی باعث پیوند فرد و جامعه می‌شوند و فقدان آنها نقش اساسی در درگیر شدن و گرفتاری نوجوانان به بزهکاری دارند:

۱. پیوستگی: کسانی که به دیگران وابستگی دارند، رفاه و احساسات این گونه مردمان را

در نظر می‌گیرند و لذا مایلند با مسؤولیت عمل کنند.

۲. **تعهد:** افراد پایبند و متعهد به جامعه‌اند نه تنها به خاطر آنچه که دارند (و یا ممکن است از دست بدهند) بلکه به خاطر آنچه که امیدوارند به عنوان پاداش‌های احتمالی در آینده به دست آورند. بنابراین می‌توان گفت که آرزوها و بلندپروازی‌ها، نقش مهمی را در ایجاد هم‌نوازی دارند (Marshall, 2010:81).

۳. **مشغولیت:** معمولاً کسانی که گرفتار کار، زندگی خانوادگی، سرگرمی، و غیره هستند. کم‌تر فرصت پیدا می‌کنند که در رفتارهای انحرافی شرکت جویند.

۴. **باور و ایمان:** عنصر باور نیز بیانگر میزان اعتقاد فرد به اعتبار قواعد اخلاقی و اجتماعی، باور او نسبت به ارزشها و هنجارهای اخلاقی جامعه و وفاداری وی به آنهاست.

از نظر هیرشی گروهی که اعضایش با هم همبستگی قوی داشته باشند، بهتر قادر به اعمال کنترل اجتماعی روی اعضایش خواهد بود تا گروهی که بین آنها همبستگی استواری وجود نداشته باشد (ستوده، ۱۳۷۸، ۱۳۹). بنابراین بین «پیوستگی» افراد به جامعه، «تعهد» آنان به امور متداول و زندگی روزمره هم‌نوا با هنجارهای اجتماعی، «درگیر شدن و مشغولیت» آنها در فعالیت‌های مختلف زندگی و «اعتقاد و باور» به نظام هنجاری جامعه از یک سو و هم‌نوازی آنان با هنجارهای اجتماعی از سوی دیگر رابطه‌ای مستقیم و با احتمال کج‌رفتاری آنان رابطه معکوس وجود دارد (صدیق سروستانی، ۱۳۸۶: ۵۲). با توجه به مطالب فوق می‌توان این فرضیه را مطرح کرد که به نظر می‌رسد هر چه میزان انسجام و همبستگی اجتماعی کمتر باشد، گرایش به رفتارهای وندالیستی بیشتر است.

۲-۳- نظریه بی‌سازمانی اجتماعی

نظریه بی‌سازمانی اجتماعی به عنوان الگویی برای مطالعه نابهنجاری‌های شهری به کار گرفته شد. از مهمترین صاحب‌نظران دیدگاه بی‌سازمانی اجتماعی می‌توان به امیل دورکیم و رابرت مرتون اشاره نمود.

۲-۳-۱- امیل دورکیم

دورکیم معتقد است که جامعه نیازمند انضباط و نظارت بر اعمال افراد و محدود کردن تمایلات و آرزوهای سیری‌ناپذیر آنان از طریق فشار اجتماعی است (تنهایی، ۱۳۷۴: ۱۳۳). این فشار و تحمیل اجتماعی در نظامی ساختاری از همبستگی اجتماعی رخ می‌دهد و سلامت جامعه را منوط به میزان درجه همبستگی اجتماعی می‌داند. همبستگی اجتماعی می‌تواند وحدت، سلامت و یکپارچگی گروه را تعیین کند. دورکیم امنیت را در همبستگی جامعه دانسته و بر مقررات و قواعدی تأکید می‌-

کند که ریسک پذیری آزاررساندن افراد به یکدیگر را کاهش داده، حقوق دیگران را رعایت و امیال و خواسته‌های افراد را مهار کند و بدین سان امنیت با ایجاد نظم اجتماعی از طریق قوانین و مقررات با ایجاد نظم حقوقی، تکالیف افراد را مشخص ساخته و افراد به لحاظ وابستگی به جامعه و به یکدیگر، خود را موظف می‌سازند تا حدود یکدیگر را رعایت کنند و نیازی به قوای قهری و بیرونی که هزینه‌های جامعه را نیز افزایش می‌دهد، نباشد (کوزر، ۱۳۷۰: ۱۹۹-۱۹۱).

دورکیم در خصوص رابطه میان انسان و نیازها و اهداف یا آرزوهایش بحث می‌کند و معتقد است که در شرایط اجتماعی مستحکم و پایدار، آرزوهای انسانها از طریق هنجارها تنظیم و محدود شده است. با از هم پاشیدگی هنجارها، آنومی یا یک وضعیت آروزهای بی‌حد طبعاً نمی‌تواند ارضاء و اشباع شوند. در نتیجه یک وضعیت نارضایتی اجتماعی دائمی پدید می‌آید. سپس این نارضایتی در جریان اقدام‌های اجتماعی منفی نظیر اقدام‌های جنایی، خودکشی، طلاق و غیره ظاهر می‌گردد که از نظر آماری نیز قابل سنجش‌اند. دورکیم برای اولین بار مفهوم بی‌هنجاری را برای توضیح وضعیتی به کار می‌برد که در آن جوامع امروزی معیارها و هنجارهای سنتی را بی‌آنکه با هنجارهای جدیدی جایگزین شوند، تضعیف می‌کنند (دورکیم، ۱۳۶۸: ۴۲). به نظر دورکیم مسأله بی‌هنجاری در جامعه مدرن به صورت مزمن در آمده است و این وضع بسیار اسفبار است. به نظر او ورود جوامع، به دنیای صنعت در قرن بیستم، روابط انسانها را از نظارت نظم اخلاقی جامعه سنتی آزاد می‌کند. از همه مهمتر، اعتقادات و رسوم مذهبی مشترک که موجب انسجام اجتماعی می‌گردید، روبه تحلیل و تضعیف رفته و با کاهش محدودیت‌های مذهبی، حالت بی‌هنجاری تسریع می‌شود، به طوری که سودجویی‌های آدم‌ها از فشار هنجارها رها شده و کسب سود، فراتر از هر قاعده‌ای قرار می‌گیرد. در این صورت وقتی فرد نتواند به اهداف مورد احترام جامعه نائل شود، با واقعیت تلخ شکست روبرو شده و با توجه به تضعیف مذهب در جامعه مدرن که در این موقعیت می‌توانست احساس شکست در فرد را به نحوی جبران و ترمیم کند، موجب روی آوردن فرد به خودکشی، اعتیاد یا دیگر انحرافات اجتماعی شده و در نتیجه امنیت فردی و امنیت اجتماعی به شمار می‌آید (بشیریه، ۱۳۸۰: ۴۰).

از نظر دورکیم آنومی اجتماعی (ناامنی اجتماعی) از عوارض عمده مرحله گذار است (چلبی، ۱۳۷۵: ۱۰۷). در مرحله گذار تغییرات و نوآوری‌های سریع معمولاً ایجاد نوعی به اصطلاح تأخر هنجاری می‌نماید. تغییرات مداوم (غیرهدفمند) و نسبتاً سریع از ویژگی‌های جوامع در حال گذار است (همان، ۱۱۹). در چنین جوامعی که به قول دورکیم آنومی اجتماعی (ناامنی اجتماعی) بیشتر نمود پیدا می‌کند. اگر در جامعه‌ای همبستگی اجتماعی وجود داشته باشد اعضای آن جامعه با هم هم‌نوا می‌شوند و انحرافات کاهش می‌یابند، اما اگر در جامعه‌ای همبستگی اجتماعی وجود نداشته

باشد و یا کم باشد اعضای این جامعه به سوی انحرافات کشیده می‌شوند یعنی افرادی که با یکدیگر و جامعه خود همبستگی دارند از مقررات جامعه خود بیشتر تبعیت می‌کنند اما آنهایی که با هم‌نوایی و همبستگی ندارند، تمایل به نقض مقررات بیشتر در آنها دیده می‌شود (ستوده، ۱۳۸۹: ۱۳۴). با توجه به دیدگاه دورکیم می‌توان نتیجه گرفت که هر چه میزان انسجام و همبستگی کمتر باشد، میزان آنومی و رفتارهای وندالیستی بیشتر است. همچنین هر چه میزان احساس امنیت بیشتر باشد، گرایش به رفتارهای وندالیستی نوجوانان کمتر خواهد بود. پس دو فرضیه فوق را می‌توان با توجه به نظریات دورکیم تبیین نمود.

۲-۳-۲- نظریه آنومی رابرت مرتن

دیدگاه مرتن به دنبال کشف این امر است که چگونه برخی از ساختهای اجتماعی بر افراد خاصی از جامعه تأثیر گذاشته و موجب شده آنان مرتکب رفتار ناهم‌نوا با هنجارهای اجتماعی شوند. به نظر او ساختهای اجتماعی فعال بوده و تولید کننده الگوهای رفتاری می‌باشند. بنابراین، او بر نظم اجتماعی تأکید نموده و تأثیر ساختهای هنجاری را بر افراد مورد تفحص و تبیین قرار می‌دهد (احمدی، ۱۳۸۴: ۵۰). در این جا مرتن یک تئوری برد متوسط را ارائه می‌کند که مربوط به جامعه آمریکا است و معتقد است که در این جامعه اهداف فرهنگی بیشتر از شیوه‌های قانونی دستیابی به این اهداف مورد نظر تأکید قرار می‌گیرد و این عدم تجانس باعث پیدایش آنومی می‌گردد که یک وضعیت غیر کارکردی است (ممتاز، ۱۳۷۹: ۲۲).

۲-۴- نظریه نیازهای آبراهام مازلو

آبراهام مازلو، روان‌شناس معروف، ایده سلسله مراتب نیازها را در کتاب خود به نام «انگیزه و شخصیت» در سال ۱۹۴۳ مطرح نمود. طبق تعریف مازلو، پنج سطح مختلف در سلسله مراتب نیازهای انسان وجود دارد که شامل نیازهای فیزیولوژیکی، نیازهای امنیتی، نیازهای اجتماعی، نیازهای احترامی و نیازهای خودشکوفایی می‌شود. از نظر وی نیازهای امنیتی نیز برای بقا اهمیت دارند اما به اهمیت نیازهای فیزیولوژیکی نیستند. نمونه‌هایی از نیازهای امنیتی عبارت است از تمایل به داشتن شغل ثابت، بیمه پزشکی، همسایگان بی‌خطر و سرپناهی در مقابل محیط. مازلو عقیده داشت که این نیازها مشابه غرایز انسانی هستند و نقش عمده‌ای در رفتار انگیزشی دارند. نیازهای فیزیولوژیکی امنیتی، اجتماعی و احترامی به نام نیازهای کمبود یا نیازهای کاستی هستند، به این معنی که این نیازها به دلیل محرومیت به وجود می‌آیند. برآورده کردن این نیازهای سطح پائین‌تر به منظور اجتناب از احساسات یا پیامدهای ناخوشایند اهمیت دارد. مازلو بالاترین سطح هرم نیازها را

نیاز رشد می‌نماید. نیازهای رشد به دلیل کمبود یا محرومیت از چیزی به وجود نمی‌آیند بلکه زائیده تمایل رشد از سوی یک فرد هستند. سلسله مراتب نیازهای مازلو غالباً به صورت یک هرم نشان داده می‌شود. در سطوح پائین‌تر هرم، ابتدائی‌ترین و پایه‌ای‌ترین نیازها و در بالاترین سطح هرم، نیازهای پیچیده‌تر قرار دارند (توسلی، ۱۳۷۵: ۱۳۸). در هر جامعه بایستی هر یک از نیازهای فوق برای افراد جامعه به طور نسبی تأمین و برآورده شود. اما در صورتی که نیازهای مذکور به عنوان مثال، نیازهای امنیتی افراد جامعه تأمین نشود نوعی اختلال و بی‌نظمی به وجود می‌آید که می‌تواند افراد را به سوی رفتارهای انحرافی اجتماعی سوق دهد. پس محرومیت و عدم تحقق نیازها باعث انحراف خواهد شد. پس از نظر مازلو انسان‌ها دارای نیازهای مختلفی هستند که یکی از مهمترین آنها، نیازهای امنیتی می‌باشد. لذا می‌توان اظهار داشت که در صورتی که نیازهای امنیتی (امنیت عمومی و اجتماعی) نوجوانان تأمین نشود، گرایش به رفتارهای وندالیستی بیشتر است.

۲-۵- نظریه تالکوت پارسونز

پارسونز بر اساس دیدگاه کارکردی خویش، به الگوی پویایی تعادل نظام اجتماعی پایبند می‌ماند، و در عین حال یادآور می‌شود که در همان زمان که جهت اجتماعی تغییر می‌کند، اجزای آن هم ممکن است با سرعت‌هایی نابرابر و در جهات مختلف حرکت کنند. در نتیجه کشش‌ها و فشارهایی را بر ضد یکدیگر ایجاد نموده، سبب پدید آمدن مشکل انسجام در جامعه و همچنین کاهش همبستگی و سرانجام ناامنی در میان یکدیگر می‌شوند (سلیمی، ۱۳۸۵: ۳۳۲). پارسونز در خصوص انحراف اجتماعی نوجوانان که منجر به ناامنی اجتماعی می‌گردد معتقد است که علت کجروی نوجوانان فقدان سازماندهی خانواده می‌باشد. این وضعیت امکان همبستگی کامل همه اجزای یک نظام را با حرکت کلی و فراگیر آن از بین می‌برد، و برخی از این اجزا را به نوعی همبستگی ناقص با نظم اجتماعی تضعیف شده موجود وادار می‌سازد. پارسونز بر اساس دیدگاه کارکردی‌اش به تبیین بی‌نظمی و ناامنی در جامعه می‌پردازد و بر این باور است که خانواده امروز به عنوان یک خرده نظام اگر کارکرد جامعه‌پذیری فرزندان را به طور ناقص انجام دهد، افرادی غریب با ارزش‌های جامعه تربیت می‌کند که این امر به نوبه خود وظیفه نهادهای کنترلی را تشدید نموده و نیاز به کنترلی بیرونی را بیشتر می‌کند و از طرف دیگر چون بسیاری از ارزش‌های جامعه درونی- نشده احتمال تخطی از آنها فزونی گرفته و موجبات عدم تعادل، بی‌نظمی و ناامنی را در سطح جامعه گسترش می‌دهد.

اگر به پیروی از پارسونز هر نظام اجتماعی را داری چهار قطب اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی بدانیم، در هر نظام می‌توان با یک وسیله خاص مثل تعهد، پول، اندیشه و قدرت به مبادله

پرداخت. به نظر پارسونز اگر پول مبنای اعتماد اجتماعی باشد، بدین معنا که پول بر سایر بخش‌های جلب اعتماد غلبه کند، نظم اجتماعی به خود صبغهای ابزاری می‌گیرد (چلبی، ۱۳۸۱: ۲۹۵). چنانچه جامعه‌ای در فاز اجتماع باشد، وسیله مبادله آن تعهد است یعنی به جای پول و قدرت و زور، احساس تعهد افراد است که باعث التزام و پایبندی فرد به هنجارهای جامعه می‌شود. بنابراین یکی از روش‌های جلب اعتماد مردم، فعال کردن تعهد آنها است. به طوری که از روی میل درونی و نه اجبار و تحمیل و به طور داوطلبانه نسبت به خواسته‌های جامعه احساس تعلق کنند. نمادهای اندیشه (فرهنگ)، تعهد (اجتماع)، زور (سیاست) و پول (اقتصاد) در خرده نظام‌های چهارگانه نظام اجتماعی یعنی فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی موجب ایجاد نظم و ثبات امنیت اجتماعی در جامعه می‌شوند (توسلی، ۱۳۷۴: ۲۵۴).

اعتماد، اطمینان، همکاری و همیاری از جمله شاخص‌های امنیت هستند که اگر در افراد جامعه درونی نشده باشند، تحقق اجبارگونه امنیت با توسل به زور و قدرت موجب تأمین امنیت و بهره‌مندی اعضای جامعه از امنیت نخواهد شد. در واقع امنیت نیازمند یک بستر رشد و زایش است. افراد باید به حقوق دیگران احترام گذارند و از تعدی و تجاوز به دیگران ممانعت کنند. همین طور می‌توان از این منظر امنیت را یک ارزش دانست که در هنجارهای اجتماعی تبلور پیدا می‌کند، همانند عدالت که در دستگاه قضایی و نقش قاضی واقعیت پیدا می‌کند، امنیت نیز باید در دستگاه حقوقی و انتظامی جامعه و در نقش انسجام‌دهندگان به جامعه، سامان گیرد. پارسونز برای امنیت چهار عامل شامل امنیت جانی، مالی، فکری و جمعی را ذکر می‌کند که برای چهار خرده نظام شخصیتی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی همخوانی دارند و تأمین امنیت جمعی و عمومی از کارکردها و وظایف نظام اجتماعی است که در صورت عدم تأمین آن جامعه با مسائل و انحرافات اجتماعی روبرو خواهد شد.

با توجه به دیدگاه ساختی کارکردی پارسونز و خرده نظام‌های کنشی پارسونز می‌توان فرضیات زیر را از این تئوری استنباط نمود: اولاً در صورت ناکافی بودن ابزارهای تأمین امنیت و همچنین کاهش احساس امنیت اجتماعی، میزان رفتارهای وندالیستی بیشتر خواهد بود. ثانیاً هر چه میزان انسجام و همبستگی اجتماعی کمتر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی بیشتر است. ثالثاً هر چه میزان رضایت اجتماعی بیشتر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی کمتر است. رابعاً افرادی که در طبقات اجتماعی پایینی قرار دارند، میزان میزان رفتارهای وندالیستی بیشتری دارند. به عبارت دیگر بین پایگاه اقتصادی اجتماعی و میزان رفتارهای وندالیستی نوجوانان رابطه معکوس و منفی وجود دارد.

به طور کلی نظرات صاحب‌نظران مورد بررسی را می‌توان به صورت زیر خلاصه نمود.

خلاصه دیدگاه‌های صاحب‌نظران در زمینه انحرافات اجتماعی

نظریات	تئوری پرداز
از نظر وی عواملی مانند ناکافی بودن ابزارهای تأمین امنیت، میزان انسجام و همبستگی اجتماعی، میزان رضایت اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی و پایگاه اقتصادی اجتماعی می‌توانند بر کنش اجتماعی افراد تأثیرگذار باشند و افراد را به سمت رفتارهای وندالیستی سوق دهند.	تالکوت پارسونز
آبراهام مازلو تئوری سلسله مراتب نیازها را مطرح می‌نماید. از نظر وی یکی از این نیازها، نیازهای امنیتی است و در صورتی که نیازهای امنیتی تأمین نشود، میزان گرایش به رفتارهای وندالیستی بیشتر است.	آبراهام مازلو
معتقد است که چهار عنصر اصلی (پیوستگی، تعهد، مشغولیت و باور) باعث پیوند فرد و جامعه می‌شوند و فقدان آنها نقش اساسی در درگیر شدن و گرفتاری نوجوانان به بزهکاری دارند. همچنین هر چه میزان انسجام و همبستگی اجتماعی کمتر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی بیشتر است.	تراویس هیرشی
دیدگاه رفتارهای نابهنجار و آنومی را مطرح می‌نماید. هر چه میزان انسجام و همبستگی اجتماعی کمتر باشد، میزان آنومی و همچنین رفتارهای وندالیستی بیشتر است. همچنین هر چه میزان احساس امنیت بیشتر باشد، گرایش به رفتارهای وندالیستی کمتر خواهد بود.	امیل دورکیم
عدم تجانس و هماهنگی بین اهداف و وسایل باعث آنومی و رفتارهای انحرافی می‌شود.	رابرت مرتن

هر یک از این نظریات از زوایای متفاوت درصدد سنجش و بررسی رفتارهای وندالیستی، انحرافات و امنیت اجتماعی در جامعه هستند. به طور خلاصه چارچوب نظری این تحقیق از دیدگاه‌های پارسونز، مازلو و دورکیم اخذ شده است. به عبارت دیگر دیدگاه ساختی کارکردی چارچوب نظری تحقیق بوده و در آن اهمیت نظرات پارسونز مشهودتر است. هر چند که از نظرات مازلو، هیرشی و دورکیم نیز استفاده گردیده است. پس می‌توان گفت که با ترکیب این نظریات و خصوصاً توجه به نظریات پارسونز، چارچوب نظری این تحقیق به دست آمده است که فرضیاتی از آنها به شرح ذیل استخراج گردید.

خلاصه مفاهیم و متغیرها در رابطه با نقش امنیت اجتماعی بر رفتارهای وندالیستی

ردیف	متغیرها و مفاهیم	نظریه پرداز
۱	ناکافی بودن ابزارهای تأمین امنیت	پارسونز
۲	انسجام و همبستگی اجتماعی	پارسونز- دورکیم- هیرشی
۳	عدم ارضای نیازها	مازلو
۴	میزان رضایت اجتماعی	پارسونز
۵	احساس امنیت (اجتماعی و عمومی)	پارسونز
۶	پایگاه اقتصادی اجتماعی	پارسونز

۳- روش تحقیق

روش مورد استفاده در این تحقیق روش پیمایشی از نوع مقطعی است که متداول ترین روش در تحقیقات کمی است. روش گردآوری اطلاعات به دو صورت کتابخانه‌ای و میدانی می‌باشد. بدین صورت که اطلاعات نظری و تئوری از طریق مطالعه اسنادی و کتابخانه‌ای بدست خواهد آمد و در گردآوری داده‌های مربوط به جامعه آماری نیز از روش میدانی یا پیمایش استفاده شده است. واحد تحلیل در این تحقیق، فرد پاسخگو بوده و بدین ترتیب سطح تحلیل، خرد است. دانش‌آموزان

دختر و پسر دوره متوسطه (اول دبیرستان تا پیش‌دانشگاهی) شهر اندیمشک به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شده که حدود ۷۵۰۰ نفر بوده‌اند. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران برابر با ۳۰۰ نفر است. با روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای و تصادفی سیستماتیک نمونه‌ها انتخاب و اطلاعات لازم با تکنیک پرسشنامه جمع‌آوری گردید. برای بررسی ارتباط بین متغیرها از آزمون‌های آماری مناسب مثل آزمون آنالیز واریانس، آزمون t و ضریب همبستگی پیرسون بهره گرفته شد. جهت بررسی رابطه معناداری بین متغیرها، از تحلیل واریانس و رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. اعتبار ابزار اندازه‌گیری متغیرها، اعتبار صوری است و پایایی آنها بر اساس ضریب آلفای کرونباخ مشخص شده است. مقدار آلفای کرونباخ متغیرها بین ۰/۶۲ تا ۰/۹۲ می‌باشد و نشانگر آن است که همبستگی و همسازی درونی بین گویه‌های مربوط به متغیرها مناسب و قابل قبول می‌باشد. به عبارت دیگر از پایایی و قابلیت اعتماد برخوردار است. مقدار آلفای کرونباخ متغیر وابسته میزان رفتارهای نندالیستی برابر با ۰/۹۲ می‌باشد که رقم بسیار بالایی است.

فرضیه‌های تحقیق عبارتند از:

۱. به نظر می‌رسد بین ناکافی بودن ابزارهای تأمین امنیت و میزان رفتارهای نندالیستی رابطه وجود دارد.
۲. به نظر می‌رسد هر چه میزان انسجام و همبستگی اجتماعی کمتر باشد، رفتارهای نندالیستی بیشتر است.
۳. در صورتی که نیازهای امنیتی (امنیت عمومی و اجتماعی) نوجوانان تأمین نشود، گرایش به رفتارهای نندالیستی بیشتر است.
۴. هر چه میزان رضایت اجتماعی بیشتر باشد، گرایش به رفتارهای نندالیستی نوجوانان کمتر است.
۵. به نظر می‌رسد احساس امنیت اجتماعی بیشتر باشد، گرایش به رفتارهای نندالیستی کمتر خواهد بود.
۶. به نظر می‌رسد بین پایگاه اقتصادی اجتماعی و کاهش رفتارهای نندالیستی رابطه معکوس وجود دارد.

۴- یافته‌های پژوهش

۴-۱- یافته‌های توصیفی

- اکثر دانش‌آموزان با ۳۶ درصد در رشته علوم تجربی تحصیل می‌کنند و رشته تحصیلی علوم انسانی و ریاضی فیزیک با ۲۱ درصد در رده‌های بعدی قرار دارند. حدود ۱۹ درصد از دانش

- آموزان در سایر رشته‌ها مانند هنر، فنی، برق، کامپیوتر و حسابداری بوده‌اند.
- سنین دانش‌آموزان بین ۱۴ تا ۲۱ سال بوده و اکثریت آنها (۳۶/۳ درصد) یا بیش از یک سوم در سن ۱۶ سالگی قرار داشته‌اند. میانگین سن پاسخگویان برابر با ۱۶/۳۷ سال می‌باشد.
  - حدود ۲۱ درصد افراد دارای پایگاه اقتصادی و اجتماعی پایین هستند، ۲۹ درصد در طبقه متوسط و ۲۲ درصد در طبقه بالا قرار دارند. حدود ۲۸ درصد دارای پایگاه اقتصادی و اجتماعی مشخصی نمی‌باشند.
  - میانگین میزان انسجام و همبستگی اجتماعی در جامعه مورد مطالعه در بین افراد ۲۳/۱ بوده است. کمترین و بیشترین مقدار میزان انسجام و همبستگی اجتماعی بین ۷ و ۳۳ می‌باشد.
  - در بین حدود ۲۵ درصد از افراد مورد مطالعه میزان انسجام و همبستگی اجتماعی پایین می‌باشد. در بین ۵۱ درصد در حد متوسط و ۲۴ درصد نیز دارای میزان انسجام و همبستگی اجتماعی بالایی هستند.
  - میانگین میزان رفتارهای وندالیستی در جامعه مورد مطالعه در بین افراد ۲۴/۸ بوده است. در بین حدود ۳۴/۳ درصد از دانش‌آموزان میزان رفتارهای وندالیستی پایین می‌باشد. در بین ۴۱ درصد در حد متوسط و ۲۴/۷ درصد نیز دارای میزان رفتارهای وندالیستی بالایی هستند.
  - میانگین احساس امنیت اجتماعی در جامعه مورد مطالعه در بین افراد ۲۴/۴ بوده است. حدود ۴۸ درصد افراد احساس امنیت اجتماعی نسبتاً متوسطی دارند، ۲۹ درصد از میزان احساس امنیت اجتماعی پایین و ۲۳ درصد نیز میزان احساس امنیت اجتماعی بالایی در جامعه مورد مطالعه دارند.
  - میانگین میزان ناکافی بودن ابزارهای امنیت در جامعه مورد مطالعه در بین افراد ۲۷/۴ بوده است. حدود ۵۲/۷ درصد افراد میزان ناکافی بودن ابزارهای امنیت نسبتاً متوسطی دارند، ۲۶ درصد از میزان ناکافی بودن ابزارهای امنیت پایین و ۲۱/۳ درصد نیز میزان ناکافی بودن ابزارهای امنیت بالایی دارند.
  - میانگین میزان نیازهای امنیتی در بین افراد ۲۱/۶ بوده است. حدود ۵۱ درصد افراد میزان نیازهای امنیتی نسبتاً متوسطی دارند، ۲۸ درصد از میزان نیازهای امنیتی پایین و ۲۲ درصد میزان نیازهای امنیتی بالا دارند.
  - میانگین میزان رضایت اجتماعی در جامعه مورد مطالعه در بین افراد ۲۱/۶ بوده است.

۲-۴- یافته‌های تحلیلی

- بین ناکافی بودن ابزارهای تأمین امنیت و میزان رفتارهای وندالیستی رابطه وجود ندارد.

- هر چه میزان انسجام و همبستگی اجتماعی کمتر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی بیشتر است. رابطه و همبستگی منفی و معکوس بین دو متغیر مشاهده می‌شود. یعنی هر چه میزان انسجام و همبستگی اجتماعی بالاتر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی کمتر می‌شود و برعکس هر چه میزان انسجام و همبستگی اجتماعی پایین‌تر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی افزایش خواهد یافت.

- در صورتی که نیازهای امنیتی (امنیت عمومی و اجتماعی) نوجوانان تأمین نشود، گرایش به رفتارهای وندالیستی بیشتر است. ضریب همبستگی پیرسون بین میزان نیازهای امنیتی و میزان رفتارهای وندالیستی برابر با $0/149-$ و سطح معناداری آن $0/005$ است. هر چه میزان نیازهای امنیتی بالاتر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی کمتر می‌شود و برعکس هر چه میزان نیازهای امنیتی پایین‌تر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی افزایش خواهد یافت. رابطه و همبستگی منفی و معکوس بین دو متغیر وجود دارد.

- بین دو متغیر میزان رضایت اجتماعی و میزان رفتارهای وندالیستی رابطه معناداری وجود دارد. ضریب همبستگی پیرسون بین میزان رضایت اجتماعی و میزان رفتارهای وندالیستی برابر با $0/149-$ و سطح معناداری آن $0/005$ است. رابطه و همبستگی منفی و معکوس بین دو متغیر مشاهده می‌شود. هر چه میزان رضایت اجتماعی بالاتر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی کمتر می‌شود و برعکس هر چه میزان رضایت اجتماعی پایین‌تر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی افزایش می‌یابد.

- بین دو متغیر میزان احساس امنیت اجتماعی و میزان رفتارهای وندالیستی رابطه معناداری وجود دارد. ضریب همبستگی پیرسون بین میزان احساس امنیت و میزان رفتارهای وندالیستی برابر با $0/216-$ و سطح معناداری آن صفر است. یعنی هر چه میزان احساس امنیت بالاتر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی کمتر می‌شود و برعکس هر چه میزان احساس امنیت پایین‌تر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی افزایش خواهد یافت.

- بین پایگاه اقتصادی اجتماعی و کاهش رفتارهای وندالیستی تفاوت معناداری وجود ندارد.

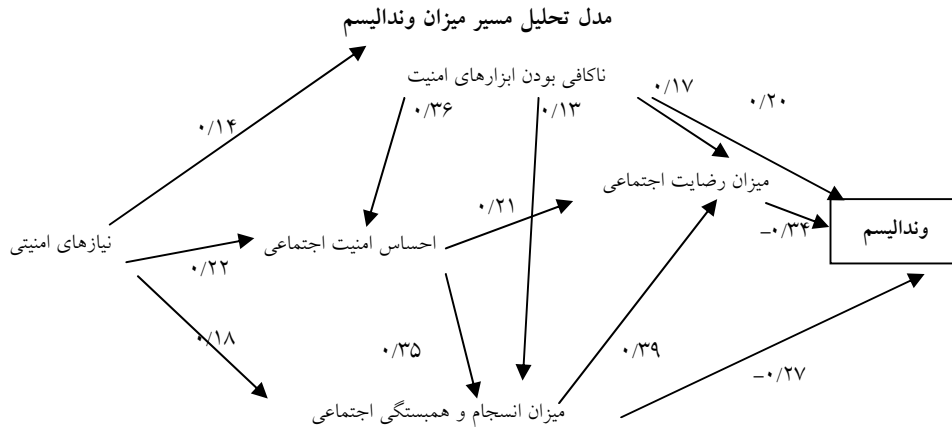
نتایج آزمون متغیرهای مستقل با میزان رفتارهای وندالیستی

متغیرها	سطح سنجش	ضریب همبستگی	مقدار ضریب	سطح معناداری
پایگاه اقتصادی اجتماعی	ترتیبی	آزمون آنالیز واریانس	$0/051$	$0/950$
ناکافی بودن ابزارهای تأمین امنیت	فاصله‌ای	پیرسون	$-0/044$	$0/450$
میزان انسجام و همبستگی اجتماعی	فاصله‌ای	پیرسون	$-0/366$	$0/000$
نیازهای امنیتی	فاصله‌ای	پیرسون	$-0/149$	$0/005$
میزان رضایت اجتماعی	فاصله‌ای	پیرسون	$-0/149$	$0/005$
احساس امنیت اجتماعی	فاصله‌ای	پیرسون	$-0/216$	$0/000$

- مقدار ضریب همبستگی چندگانه برابر با $0/508$ بوده که نشان‌دهنده رابطه در حد متوسط بین متغیرهای مستقل و میزان وندالیسم است. مقدار ضریب تعیین برابر با $0/258$ بوده و بیانگر این است که $25/8$ درصد از تغییرات میزان رفتارهای وندالیستی به این متغیرهای مستقل مربوط است. جدول تجزیه واریانس معنی‌دار بودن رگرسیون و رابطه خطی بین متغیرها را نشان داده که سطح معناداری آن را تأیید می‌کند. به احتمال بیش از 99 درصد اطمینان بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته میزان وندالیسم اختلاف معناداری وجود دارد و تغییرات تبیین‌شده توسط مدل واقعی بوده و ناشی از شانس و تصادف نیست. مقادیر جدول ضرایب رگرسیونی نشان می‌دهد که متغیرهای میزان رضایت اجتماعی و میزان انسجام و همبستگی اجتماعی در سطح بیش از 99 درصد معنی‌دار هستند. متغیر ناکافی بودن ابزارهای تأمین امنیت در سطح بیش از 95 درصد معنی‌دار است. نقش متغیرهای میزان رضایت اجتماعی و میزان انسجام و همبستگی اجتماعی در تبیین متغیر وابسته میزان وندالیسم بیشتر از نقش سایر متغیرها است. مقدار بتا نشان‌دهنده اهمیت نسبی و نقش آن در پیشگویی متغیر وابسته میزان وندالیسم است. لذا متغیرهای میزان رضایت اجتماعی، میزان انسجام و همبستگی اجتماعی و ناکافی بودن ابزارهای تأمین امنیت به ترتیب سهم بیشتری در پیش‌بینی و پیشگویی متغیر میزان وندالیسم در مقایسه با سایر متغیرها دارند.

ضرایب رگرسیونی متغیرهای مستقل با میزان وندالیسم

متغیرهای مستقل	ضریب رگرسیون	خطای استاندارد	وزن بتا	آزمون t	سطح معناداری
مقدار ثابت	$50/308$	$3/706$	---	$13/575$	$0/000$
رضایت اجتماعی	$-0/449$	$0/091$	$-0/337$	$-4/946$	$0/000$
میزان انسجام اجتماعی	$-0/606$	$0/140$	$-0/301$	$-4/338$	$0/000$
ابزارهای تأمین امنیت	$0/259$	$0/105$	$0/15$	$2/480$	$0/000$
$Sig = 0/000$	$F = 25/19$	$R^2 = 0/248$			$R = 0/489$

میزان تأثیر مستقیم کل متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته میزان وندالیسم در بین دانش‌آموزان شهر اندیمشک برابر با $0/41-$ ، تأثیر غیرمستقیم برابر با $0/64-$ و مجموع تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم برابر با $1/05-$ است. با توجه به نتایج تحلیل مسیر، متغیرهای میزان انسجام و همبستگی اجتماعی با مجموع تأثیر $0/40-$ و میزان رضایت اجتماعی با تأثیر $0/34-$ بیشترین نقش را در تغییرات متغیر وابسته دارند. متغیر ناکافی بودن ابزارهای تأمین امنیت کمترین تأثیر را در تبیین متغیر وابسته میزان وندالیسم در بین دانش‌آموزان داشته است.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

یکی از نیازهای اولیه و اساسی بشر برای زندگی مطلوب و رسیدن به کمال و سعادت برخوردار از امنیت در ابعاد و انواع مختلف آن از قبیل امنیت و آرامش روحی، روانی، جسمی، اجتماعی و اقتصادی و غیره است. رشد سریع جمعیت، دگرگونی اقتصادی و سیاسی جامعه، توسعه صنعتی بر پایه صنایع مونتاژ و وابسته و بی‌تناسبی عمیق بین توسعه فنی و فرهنگی و به عبارتی، توسعه ناموزون در ایران در دوران معاصر موجب شکل‌گیری صور نامنظم و بی‌قاعدگی‌هایی گردید که پیامد آن رشد نابهنجاری‌ها و انحرافات اجتماعی در جامعه و به خصوص در شهرها می‌باشد. البته انحرافات اجتماعی در همه جوامع کم و بیش وجود دارد و تنها تفاوت در شدت و ضعف و میزان آن است. این نکته حائز اهمیت است که در جامعه جوانی مانند کشور ما برخی از انحرافات رو به افزایش است و از یکسو موجب نگرانی جامعه و مسؤولان شده است و از سوی دیگر ناامنی مخصوصاً ناامنی اجتماعی را دامن زده است. در هر جامعه که انحرافات اجتماعی و از جمله رفتارهای وندالیستی از میزان معین و متعارف عبور کند، نگرانی برای مقامات مسؤول و آحاد جامعه را به وجود می‌آورد و آنها را به اتخاذ تدابیر خاص وا می‌دارد.

بی‌تردید هیچ عنصری برای پیشرفت، توسعه، تکامل جامعه و شکوفایی استعدادها، مهم‌تر از عنصر امنیت و تأمین آرامش در جامعه نیست و توسعه، خلاقیت و تحرک اجتماعی اثربخش، بدون امنیت امکان‌پذیر نخواهد بود. امنیت اجتماعی یکی از ضروری‌ترین نیازهای فرد، گروه و جامعه می‌باشد و ادامه‌ی حیات و بقای جوامع بدون آن مشکل و غیرممکن خواهد بود (آزر، ۱۹۸۸: ۲۷۹). آسیب‌های امنیتی به صورت روزافزون در حال افزایش است و انجام اقدامات لازم برای مهار این تهدیدها، امری ضروری به نظر می‌رسد. بدیهی است قبل از هر اقدام برای کنترل یک تهدید، باید آن را به خوبی شناخت و علل و عوامل مرتبط با آن را مشخص کرد. در واقع این شناخت و مطالعه و بررسی علل آسیب‌ها، همان کاری است که آسیب‌شناسی امنیت انجام می‌دهد (لرنی، ۱۳۸۳: ۱۲۴). امروزه مسأله بزهکاری و آسیب‌های اجتماعی در کنار دیگر معضلات اجتماعی به یکی از

منابع ظهور و گسترش ناامنی در بین مردم تبدیل شده است. با توجه به این مطالب در این پژوهش سعی بر آن شده تا نقش عوامل اجتماعی در تبیین رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر اندیمشک (با تأکید بر امنیت اجتماعی) مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به مبانی نظری و چارچوب نظری ارائه شده و همچنین با اتکا به برخی تحقیقات تجربی پیشین تعداد شش فرضیه مورد بررسی قرار گرفت و نتایج زیر به دست آمده است.

☑ بین ناکافی بودن ابزارهای تأمین امنیت و میزان رفتارهای وندالیستی در بین دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود ندارد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که ضریب همبستگی پیرسون برابر با $0/044-$ و سطح معناداری آن $0/450$ است. در نتیجه نمی‌توان شاهد ارتباط معنادار بین ابزارهای تأمین امنیت و میزان وندالیسم بود. تالکوت پارسونز معتقد است که در صورت وجود نظم و امنیت و برخورداری از ابزارهای تأمین امنیت در جامعه می‌توان شاهد کاهش میزان انحرافات اجتماعی و یا وندالیسم بود. در این پژوهش ارتباط بین این دو متغیر به اثبات نرسیده است و در واقع نتایج با ایده‌های پارسونز که به عنوان چارچوب و پشتوانه نظری انتخاب شده هماهنگ و همسو نمی‌باشد.

☑ هر چه میزان انسجام و همبستگی اجتماعی کمتر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی بیشتر است. ضریب همبستگی پیرسون بین میزان انسجام و همبستگی اجتماعی و میزان وندالیسم برابر با $0/366-$ و سطح معناداری آن صفر است. هر چه میزان انسجام اجتماعی بالاتر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی کمتر می‌شود و برعکس هر چه میزان همبستگی اجتماعی پایین‌تر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی افزایش خواهد یافت.

چارچوب نظری و تئوری که پشتوانه نظری این فرض بوده نظریات پارسونز و دورکیم می‌باشند. دورکیم معتقد است که اگر در جامعه‌ای همبستگی اجتماعی وجود داشته باشد اعضای آن جامعه با هم هم‌نوا می‌شوند و انحرافات یا رفتارهای وندالیستی کاهش می‌یابند، اما اگر در جامعه‌ای همبستگی اجتماعی وجود نداشته باشد و یا کم باشد، اعضای این جامعه به سوی انحرافات اجتماعی کشیده می‌شوند. بنابراین می‌توان گفت که نتایج این پژوهش با نظرات دورکیم همسو هماهنگ بوده و نظرات دورکیم را در جامعه ایران و در بین دانش‌آموزان شهر اندیمشک تأیید می‌نماید. همچنین پارسونز معتقد است که یکی از کارکردهای خرده نظام‌های اجتماعی ایجاد انسجام و همبستگی اجتماعی است. به عبارت دیگر در صورتی که نظام اجتماعی کارکرد نظم و همبستگی اجتماعی را به خوبی انجام دهد، مشکلی در جامعه ایجاد نخواهد شد و میزان انحرافات کاهش می‌یابند. از نظر پارسونز نظام اجتماعی با کارکرد انسجام یا ادغام، همبستگی و وفاداری به اصول و پیمانها به وجود می‌آورد و حدود آزادی عمل را تعیین می‌کند. کار نظام اجتماعی ایجاد ارتباطات و هماهنگی‌های لازم، تقویت همبستگی و صمیمیت در میان اعضا، جلوگیری از اختلاف و کجروی

در نظام فرعی و در نهایت یگانه و هماهنگ کردن اجزای نظام کنش است. نتایج در این پژوهش هماهنگ با نظرات پارسونز بوده و آن را تأیید می‌نماید. علاوه بر این نتایج این پژوهش با نتایج تحقیقات تجربی پیشین از جمله حیدرآبادی، رازقی و شیرخانی (۱۳۹۱)، منظمی تبار (۱۳۸۵) و جب (۲۰۰۹)، شیرخانی (۱۳۹۰) نیز هماهنگ و همسو است.

☑ در صورتی که نیازهای امنیتی (امنیت اجتماعی) نوجوانان تأمین نشود، گرایش به رفتارهای وندالیستی بیشتر است. آبراهام مازلو معتقد است که نیازهای امنیتی نیز برای بقا اهمیت دارند اما به اهمیت نیازهای فیزیولوژیکی نیستند. وی نمونه‌هایی از نیازهای امنیتی را شامل تمایل به داشتن شغل ثابت، بیمه پزشکی، همسایگان بی‌خطر و سرپناهی در مقابل محیط می‌داند. از نظر مازلو در هر جامعه بایستی هر یک از نیازهای فوق برای افراد جامعه به طور نسبی تأمین و برآورده شود. اگر به عنوان مثال، نیازهای امنیتی افراد جامعه تأمین نشود یک نوع اختلال و بی‌نظمی به وجود می‌آید که می‌تواند افراد را به سوی رفتارهای وندالیستی و یا انحرافات اجتماعی سوق دهد. در نتیجه امر محرومیت و عدم تحقق نیازها باعث انحراف خواهد شد. با توجه به این پشتوانه نظری می‌توان اظهار داشت که در صورتی که نیازهای امنیتی نوجوانان تأمین نشود، گرایش به رفتارهای وندالیستی بیشتر است. می‌توان نتیجه گرفت که نتایج این پژوهش با نظرات مازلو هماهنگ بوده و همدیگر را تأیید می‌کنند. همچنین نتایج این پژوهش با نتایج تحقیقات تجربی پیشین از جمله نجفی (۱۳۹۱) و وفایی (۱۳۷۳) نیز هماهنگ و همسو است.

☑ یکی دیگر از نتایج مهم این تحقیق این است که هر چه میزان رضایت اجتماعی بیشتر باشد، میزان رفتارهای وندالیستی نوجوانان کمتر است. ضریب همبستگی پیرسون بین میزان رضایت اجتماعی و میزان وندالیسم برابر با $0/149-$ و سطح معناداری آن $0/005$ است. رابطه و همبستگی منفی و معکوس بین دو متغیر وجود داشته و می‌توان گفت که هر چه میزان رضایت اجتماعی بالاتر باشد، میزان وندالیسم کمتر می‌شود و برعکس هر چه میزان رضایت اجتماعی پایین‌تر باشد، میزان انحرافات و رفتارهای وندالیستی افزایش خواهد یافت. نتایج پژوهش حاضر با پشتوانه نظری پارسونز از اهمیت خاصی برخوردار بوده و همچنین با نتایج پژوهش‌های هزارجریبی و صفری شالی (۱۳۸۸)، عبدی و دیگران (۱۳۸۷)، نجفی (۱۳۹۱) و لایندستروم و همکاران (۲۰۰۳) در زمینه رابطه بین رضایت اجتماعی با میزان وندالیسم و انحرافات هماهنگ است.

☑ از دیگر نتایج حاصل شده از این پژوهش این است که به نظر می‌رسد هر چه احساس امنیت اجتماعی بیشتر باشد، گرایش به رفتارهای وندالیستی نوجوانان کمتر خواهد بود. ضریب همبستگی پیرسون بین میزان احساس امنیت اجتماعی و میزان وندالیسم برابر با $0/216-$ است. با استناد به تئوری تالکوت پارسونز می‌توان گفت که هر چه میزان احساس امنیت اجتماعی بالاتر

باشد، میزان انحرافات اجتماعی و ندالیسم بیشتر می‌شود و برعکس هر چه میزان احساس امنیت اجتماعی پایین‌تر باشد، میزان ندالیسم کاهش خواهد یافت. امنیت یکی از مهم‌ترین اصول زندگی است و نخستین شرط لازم برای پیشرفت و رسیدن به توسعه پایدار برای جامعه متمدن محسوب می‌شود، آنچه امنیت اجتماعی را تهدید می‌کند و می‌تواند باعث سقوط تدریجی جامعه شود عدم رعایت ارزش‌های پذیرفته شده و آسیب‌های اجتماعی وارده بر آن است. بنابراین بر اساس چارچوب نظری تحقیق و همچنین با توجه به پشتوانه تجربی تحقیق مانند نجفی (۱۳۹۱)، گروسی و همکاران (۱۳۸۶)، فروغیان (۱۳۹۱)، عبدی و دیگران (۱۳۸۷) و سفیری (۱۳۸۷) می‌توان شاهد همبستگی و رابطه معنادار بین دو متغیر احساس امنیت اجتماعی و میزان ندالیسم بود.

☑ بین پایگاه اقتصادی اجتماعی و کاهش رفتارهای ندالیستی نوجوانان رابطه و تفاوت وجود ندارد. میزان ندالیسم در طبقات مختلف پایین، متوسط و بالا تقریباً برابر و مشابه یکدیگر است. نتیجه به دست آمده در این پژوهش با نتایج پژوهش‌های مایر و دیگران (۲۰۰۲)، لایندستروم و همکاران (۲۰۰۳) و وفایی (۱۳۷۳) هماهنگ نمی‌باشد. در بین افراد نمونه اکثراً میزان درآمد خانوارها پایین بوده و کمتر از یک میلیون تومان در ماه درآمد داشته‌اند. در نتیجه پایگاه اقتصادی و اجتماعی افراد نمونه تقریباً یکسان بوده و لذا تفاوتی در این طبقات از نظر میزان ندالیسم نداشته است.

۶- پیشنهادات و راهکارها

با توجه به یافته‌های این تحقیق و همچنین مشاهده رابطه و همبستگی منفی بین اکثر متغیرهای مستقل با میزان رفتارهای ندالیستی در بین دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر اندیمشک می‌توان پیشنهادات زیر را ارائه نمود.

- ۱- تأمین حداقلی ابزارهای ایجاد امنیت اجتماعی در بین دانش‌آموزان شهرستان اندیمشک
- ۲- بالابردن میزان همبستگی در بین دانش‌آموزان و افزایش روحیه تعاون و همکاری جهت افزایش انسجام درونی بین دانش‌آموزان.
- ۳- تأمین نیازهای امنیتی دانش‌آموزان اولاً در محیط خانواده، ثانیاً در محیط مدرسه و بین همکلاسی‌ها و ثالثاً در جامعه و مسیر رفت و آمد دانش‌آموزان از منزل تا مدرسه.
- ۴- هویت بخشی بیشتر به دانش‌آموزان دختر جهت کاهش میزان رفتارهای ندالیستی و انحرافات اجتماعی در جامعه.
- ۵- افزایش صمیمیت و مهربانی در کانون خانواده و فراهم نمودن زمینه برای افزایش اعتماد به نزدیکان، اعضای خانواده، دوستان و همچنین اعتماد اجتماعی و یا افزایش اعتماد به نهادها و

سازمان‌ها.

۶- بالابردن میزان رضایت اجتماعی در بین دانش‌آموزان تا زمینه برای کاهش انحرافات اجتماعی ایجاد گردد و امید به آینده شغلی، کاری و زندگی دانش‌آموزان مهیا گردد.

منابع

- ۱- آرمان مهر، وجیهه، (۱۳۸۶) بررسی تأثیر فعالیت ورزشی بر بزهکاری و مطالعه موردی دانش-آموزان دبیرستان‌های شهر ساری، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته جامعه‌شناسی، دانشگاه مازندران.
- ۲- آزر، ادوارد، این مون، چونگ، (۱۳۷۹)، امنیت ملی در جهان سوم، پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران.
- ۳- احمدی، حبیب، (۱۳۸۴)، جامعه‌شناسی انحرافات، انتشارات سمت، تهران.
- ۴- اینگلهارت، رونالد، (۱۳۷۳) تحول فرهنگی در جوامع پیشرفته صنعتی؛ ترجمه مریم وتر، انتشارات کویر، تهران.
- ۵- بشیریه، حسین، (۱۳۸۰) انقلاب و بسیج سیاسی، نشر نی، تهران.
- ۶- بوزان، باری، (۱۳۷۸) مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران، چاپ اول.
- ۷- تنهایی، ابوالحسن، (۱۳۷۴)، مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسی، مردینز، تهران.
- ۸- تنهایی، حسین ابوالحسن، (۱۳۷۴) مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسی، انتشارات مردینزف چاپ اول.
- ۹- توسلی، غلامعباس، (۱۳۷۵) جامعه‌شناسی کار و شغل، انتشارات سمت، تهران.
- ۱۰- چلبی، مسعود، (۱۳۷۵)، جامعه‌شناسی نظم، نشر نی، تهران.
- ۱۱- چلبی، مسعود، (۱۳۸۱) بررسی نظام شخصیت در ایران، موسسه پژوهشی فرهنگ هنر و ارتباطات، تهران، چاپ اول.
- ۱۲- خاکی، غلامرضا، (۱۳۸۴)، شیوه‌نامه تدوین طرح و نقد تحقیق، بازتاب، تهران.
- ۱۳- حیدرآبادی، ابوالقاسم، رازقی، نادر و شیرخانی، زینب، (۱۳۹۱) بررسی نقش عوامل مؤثر بر رفتارهای نندالیستی در بین دانش‌آموزان شهر بابل (بر اساس الگوی تئوریک پیوند اجتماعی هیرشی و آنومی مرتن)، همایش ملی پیشگیری از جرایم و آسیب‌های اجتماعی، دانشگاه مازندران، ۱۳۹۱.
- ۱۴- دورانت، ویل، (۱۳۸۱) تاریخ تمدن، جلد اول، تهران.

- ۱۵- دورکیم، امیل، (۱۳۶۹)، درباره تقسیم کار اجتماعی، ترجمه باقر پرهام، انتشارات کتابسرای بابل، تهران.
- ۱۶- دورکیم، امیل، (۱۳۶۸) قواعد روش جامعه‌شناسی، ترجمه علی محمد کاردان، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۷- روزه، گی، (۱۳۷۶)، جامعه‌شناسی تالکوت پارسونز، ترجمه عبدالحسین نیک‌گهر، مؤسسه فرهنگی انتشاراتی تبیان، تهران، چاپ اول.
- ۱۸- شکرریزی، زهرا، (۱۳۸۱) عوامل پیدایش رفتارهای وندالیستی در بین پسران دبیرستان‌های شهر تهران، فصلنامه علمی پژوهشی جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آشتیان، شماره ۱۲.
- ۱۹- شگری، حسین، (۱۳۷۶) عوامل انحراف‌های اجتماعی، پایان نامه، تهران.
- ۲۰- شیرخانی، زینب، (۱۳۹۰) بررسی عوامل مؤثر بر رفتارهای وندالیستی در بین دانش‌آموزان (بر اساس الگوی تئوریک پیوند اجتماعی هیرشی و آنومی مرتن)، پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل، به راهنمایی دکتر ابوالقاسم حیدرآبادی، دانشکده علوم انسانی.
- ۲۱- عبدی توحید، امین صارمی نوذر، ساعدی علی محمد، (۱۳۸۷) تأثیر اجرای طرح ارتقا امنیت اجتماعی بر اعتماد مردم به پلیس در محدوده مرکزی کرج، مطالعات مدیریت انتظامی پاییز، سال سوم، شماره ۳، صفحات ۲۸۱-۲۶۱.
- ۲۲- فاطمی، مهدی، (۱۳۸۷)، وندالیسم چیست، نشریه اینترنتی معماری منظر، ۱۳۸۷/۱۱/۱۵
- ۲۳- قاسمی، وحید و دیگران، (۱۳۸۸) توصیف جامعه شناختی عوامل مؤثر بر وندالیسم و اوباشگری در ورزش فوتبال، فصلنامه المپیک، سال هفدهم بهار ۱۳۸۸ شماره ۱ (پیاپی ۴۵).
- ۲۴- گلچین، مسعود، (۱۳۸۵)، انحراف اجتماعی جوانان در آیین پژوهش‌ها، نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۸.
- ۲۵- لرنی، منوچهر، (۱۳۸۳)، آسیب‌شناسی امنیت، انتشارات پیام پویا، تهران.
- ۲۶- منظمی تبار، جواد، (۱۳۸۵) نقش مشارکت مردمی در تقویت امنیت اجتماعی، فصلنامه امنیت اجتماعی، شماره ۸(۱)، صفحات ۳۳-۹.
- ۲۷- محسنی تبریزی، علیرضا، (۱۳۷۹)، مبانی نظری و تجربی وندالیسم، فصلنامه علوم اجتماعی، دوره هفتم.
- ۲۸- محسنی تبریزی، علیرضا، (۱۳۸۹) وندالیسم، انتشارات آن، تهران، چاپ اول.
- ۲۹- مقصودی، سوده و بنی فاطمه، زهرا، (۱۳۸۲)، تحلیل محتوای دیوارنویسی‌های کلاس‌های درس دانشگاه شهید باهنر، فصلنامه پژوهشی رفاه اجتماعی، شماره ۴.

- ۳۰- هزارجریبی، جعفر و صفری شالی، رضا، (۱۳۸۸)، عوامل مؤثر بر ارتکاب جرم (مطالعه موردی زندانیان استان مرکزی)، فصلنامه امنیت اجتماعی، سال ۱۴، شماره ۴۶، صفحات ۷۴-۴۱.
- ۳۱- نویدنیا، منیژه، (۱۳۸۲)، درآمدی بر امنیت اجتماعی، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال ششم، شماره ۱۹.
- ۳۲- نویدنیا، منیژه، (۱۳۸۵)، گفتمانی پیرامون امنیت اجتماعی، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، سال دوم، شماره چهارم و پنجم، زمستان و بهار.
- ۳۳- کامران، فریدون، عبادتی نظری، سمیه، (۱۳۸۸)، بررسی عوامل اقتصادی اجتماعی مؤثر بر احساس آرامش و امنیت اجتماعی زنان دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی دانشگاه‌های شهر تهران، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال سوم، شماره ششم، بهار.
- ۳۴- فرجاد، محمدحسین، (۱۳۵۸)، آسیب‌های اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات و مسائل اجتماعی ایران)، دانشگاه تربیت معلم، تهران.
- ۳۵- ستوده، هدایت‌اله، (۱۳۷۸)، آسیب‌شناسی اجتماعی، انتشارات آوای نور، تهران.
- ۳۶- سلیمی، علی و داوری، محمد، (۱۳۸۰)، جامعه‌شناسی کجروی، انتشارات پژوهشکده حوزه و دانشگاه.
- ۳۷- صدیق سروستانی، رحمت‌اله، (۱۳۸۶)، آسیب‌شناسی اجتماعی، انتشارات سمت، تهران.
- ۳۸- فرانک پی، ویلیامز و ماری لین دی، مک شین، (۱۳۸۳)، نظریه‌های جرم‌شناسی، ترجمه حمیدرضا ملک محمدی، نشر میزان، تهران.
- ۳۹- فروغیان، پروین، (۱۳۹۱)، نقش امنیت عمومی در پیشگیری از انحرافات اخلاقی و اجتماعی در بین دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه شهرستان شوش دانیال (ع)، پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، به راهنمایی دکتر رضا نقیب‌السادات، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر.
- ۴۰- ممتاز، فریده، (۱۳۸۱)، انحرافات اجتماعی، شرکت سهامی انتشار، تهران.
- ۴۱- صفری شالی، رضا، (۱۳۸۴)، مطالعه آسیب‌های اجتماعی در بین نوجوانان استان قزوین (بررسی زمینه‌های بزهکاری و وندالیسم)، سازمان آموزش و پرورش قزوین.
- ۴۲- کارولین، بی.رز، (۱۳۵۳)، جامعه‌شناسی بررسی انسان در جامعه، ترجمه ناصر رحیمی، ابن سینا، تهران.
- ۴۳- کوزر، لوئیس، (۱۳۷۰)، زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی، ترجمه محسن ثلاثی، نشر نی.
- ۴۴- ساروخانی، باقر، (۱۳۸۰)، درآمدی بر دایره‌المعارف علوم اجتماعی، انتشارات کیهان، تهران، چاپ سوم.
- ۴۵- سگالن، مارتین، (۱۳۸۰)، جامعه‌شناسی تاریخی خانواده، ترجمه حمید الیاسی، نشر مرکز،

تهران.

- ۴۶- سفیری، خدیجه، (۱۳۸۷)، «نقش نهادهای غیردولتی محله‌ای در تأمین امنیت اجتماعی (با تکیه بر شهر تهران)»، مجله مطالعات اجتماعی ایران، پیاپی ۴- ویژه نامه شهر و محله، زمستان ۱۳۸۷.
- ۴۷- صالح، علم، (۱۳۸۹)، گسترش مفهوم امنیت: هویت و امنیت اجتماعی، فصلنامه ژئوپلیتیک رومستان ۱۳۸۹، شماره ۶، پیاپی ۲۰، صفحات ۲۴۱-۲۲۸.
- ۴۸- عبداللهی، محمد و موسوی، میرطاهر، (۱۳۸۶)، سرمایه اجتماعی در ایران، وضعیت موجود، دورنمای آینده و امکان‌شناسی گذار، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۵، صص ۲۳۳-۱۹۵.
- ۴۹- عبدی، عباس و محسن گودرزی، (۱۳۷۸)، تحولات فرهنگی در ایران: انتشارات روش، تهران.
- ۵۰- منظمی تبار، جواد، (۱۳۸۵)، نقش مشارکت مردمی در تقویت امنیت اجتماعی، فصلنامه امنیت اجتماعی، شماره ۸(۱)، صفحات ۳۳-۹.
- ۵۱- نجفی، زهرا، (۱۳۹۱)، بررسی نقش امنیت اجتماعی در انحرافات اجتماعی (مطالعه موردی زنان شهر بابل) پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، به راهنمایی دکتر ابوالقاسم حیدرآبادی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل.

- 52- Jeb, A & Amy, F. & Sean, p (2009) Social control- serious delinquency and risky behavior, Journal of crime & delinquency, p. 423.
- 53- Junger, u. & Marshall, I (2010) the interethnic generalizes ability of social control theory: An empirical test, The Journal of Research in Crime and delinquency, vol. 34, No- 1, p 81.
- 54- Mally, sh. & Avital, L (2008) Social control theory and the connection with ideological offenders among American youth during the gaza disengagement period, Journal of offender therapy and Comparative criminology, p.454.
- 55- Sadler, w (2001) Vandalism in our schools: A study concerning children who destroy property and what to do about it, The Journal of Education, Vol. 108, No.4, p.557.
- 56- Fujian, P. R (2002), Community and policing strategies A Chinese Approach to crime control, Vol. 12, No.1, pp.1-13.
- 57- Hewstone, Miles and stroebe wolfgang (2001), introduction to social psychology, A European perspective Blackwell publishers, Ltd- USA- third Edition.

-
- 58- Lindstrom, Martin & Merlo, Joan & Ostergren, Pekolof (2003), "Social capatel and sense of in security in the Neighbour: a population- based multilevel analysis in Malmo, Sweden". Social science & medicine, vol. pp.1111-1120.